

Doorgaande leerlijnen in

Veel docenten worstelen met de vraag: hoe kom ik tot een evenwichtig programma voor het bewegingsonderwijs? Het samenstellen van een vakwerkplan waarin een doorgaande lijn zichtbaar wordt, blijkt maatwerk te zijn. Het maken van een bewegingsprogramma voor de basisschool levert ook een belangrijke bijdrage aan het planmatig werken in de lessen bewegingsonderwijs. In dit artikel komen de belangrijkste voorwaarden aan bod om een doorgaande lijn van groep 1 tot en met groep 8 samen te stellen.

SYLVESTER GREVELING

Welke zaken zijn van invloed op het samenstellen van een programma en met welke randvoorwaarden moet je rekening houden? Het gaat meestal om het in kaart brengen van de volgende zaken.

- De ligging van de school, buitenspeelmogelijkheden in de wijk.
- De accommodatie en materialen voor bewegingsonderwijs. Is er een speellokaal, hoe wordt dit gebruikt? Hoe is het schoolplein ingericht, zijn er speeltoestellen en speelmogelijkheden voor groep 1 en 2? Kan er bijvoorbeeld gevoetbald worden? Is er buitenmateriaal? Meestal leiden deze vragen direct tot een aantal actiepunten die op korte of lange termijn gerealiseerd kunnen worden.

Bijvoorbeeld: één keer per week gaan groep 3 en 4 volksdansen in het speellokaal met de groepsleerkracht.

Er wordt op het schoolplein een speeltoestel geplaatst dat voor alle groepen uitdagend is.

Er wordt een voetbalrooster gemaakt voor het schoolplein. - Gymzaal of sporthal? Dit heeft meestal door de inrichting van de zalen directe gevolgen voor het programma.

- De uitgangspunten van de school.

Scholen verschillen in hun aanpak en daardoor verschillen ook de leerlingen per school. (Bijvoorbeeld een school die het zelfstandig werken stimuleert of werkt volgens Jenaplanprincipes.) Als vakleerkracht werkzaam op verschillende scholen heb je hier al snel mee te maken. Ook wat haalbaar is in het bewegingsonderwijs met leerlingen van die specifieke school is in dit kader zeker relevant.

- Aanstelling vakleerkracht. Hoeveel uren geeft de vakleerkracht en hoeveel uren geven de groepsleerkrachten les? Is er de wil van de groepsleerkrachten in de lessen bewegingsonderwijs mee te draaien? Dit nodigt natuurlijk uit tot counseling en bespreking van de lessen. Welke groepen krijgen van de vakleerkracht les? Uiteraard komen ook groep 1 en 2 aan bod!

PLANNINGSAFSPRAKEN

Het gaat hier om:

- uitrekenen van de uren die beschikbaar zijn voor de verschillende groepen;
- verdelen van de tijd over de vakdomeinen gymnastiek, spel en bewegen op muziek per groep;
- aangeven hoeveel tijd open gelaten wordt, dat wil zeggen niet gepland. Deze lestijden blijven beschikbaar

voor onverwachte dingen of zijn op een bijzondere manier in te vullen (bijvoorbeeld een clinic).

Deze grove verdeling van de tijd kan men het beste met het hele team beslissen. Voor groep 1 en 2 geldt dat het gaat om de lessen bewegingsonderwijs. Buitenspelen wordt niet meegerekend als het gewoon vrij spelen is (zandbak, karren), maar wel als er bijvoorbeeld zang- of tikspelen gedaan worden (meestal wordt er naast het vrijspelen dagelijks aan bewegingsonderwijs gedaan, dus vijf keer per week).

Bij de keuze van de vakonderdelen is uitgegaan van de kerndoelen voor het basisonderwijs. Een andere indeling of invulling van het schema is ook mogelijk (Zie schema 1.)

De volgende stap is het bepalen van thema's binnen de vakdomeinen en de verdeling van de beschikbare tijd over de verschillende thema's. Het gaat om het verkrijgen van een goed overzicht en of er in bepaalde groepen accenten worden gelegd. Het vastleggen in percentages geeft goed aan hoe de doorgaande leerlijn van groep 1 naar groep 8 kan verlopen. Met name als er veel in groepen (basis- of veelheidslessen) wordt lesgegeven heeft dit de voorkeur boven het vastleggen van thema's in het aantal lessen. De variabelen weergegeven in de beginsituatie maken dat deze lijn van school tot school kan verschillen. Methodenboeken geven zo'n uitgewerkte planning dan ook niet!

In het schema is reeds een indeling gemaakt voor het vakdomein spel. Die is gebaseerd op de kerndoelen en

Schema 1:
Verdeling van tijd
over de domeinen
gymnastiek, spel en
bewegen op muziek.

Groep	1/2	3/4	5/6	7/8
gym	25% = 40	40% = 32	40% = 32	40% = 32
spel	25% = 40	40% = 32	40% = 32	40% = 32
bewegen op muziek	25% = 40	10% = 8	10% = 8	10% = 8
wit	25% = 40	10% = 8	10% = 8	10% = 8
Totaal aantal lessen	100% = 160	100% = 80	100% = 80	100% = 80

het bewegingsonderwijs

Groep	1/2	3/4	5/6	7/8
tikspelen	70% = 28	30% = 10	20% = 6	20% = 6
doelspelen		20% = 6	30% = 10	30% = 10
trefspelen	30% = 12	20% = 6	20% = 6	20% = 6
honkloopspelen		15% = 5	15% = 5	15% = 5
stoeispelen		5% = 2	5% = 2	5% = 2
lijnsporten		10% = 3	10% = 3	10% = 3
Totaal aantal lessen	100% = 40	100% = 32	100% = 32	100% = 32

Schema 2: Voorbeeld van een indeling in thema's en de verdeling van tijd voor het domein spel.

Schema 3: Voorbeeld van een traject balanceren en het leren regelen en hulpverleners.

Doelstelling: BALANCEREN	Groep:	1/2	3/4	5/6	7/8
1 Breed grondvlak	1:	X			
2 Breed/lang grondvlak	2:	X			
3 Breed/lang met hindernissen	3:	X			
4 Smal grondvlak	4:		X		
5 Smal met richtingsver.	5:		X		
6 Smal met hindernissen	6:		X		
7 Verhoogd vlak	7:		X		
8 Met hindernissen	8:		X		
9 Op schuin vlak omhoog	9:			X	
10 Op schuin vlak omlaag	10:			X	
11 Wippend grondvlak	11:			X	
12 Half-labiel grondvlak	12:				X
13 Met medeleerlingen	13:				X
14 Op labiel grondvlak	14:				X
15 Op handen tegen muur oplopen	15:				X
16 Mbv medeleerling tot HST	16:				X
17 Opgooien tot HST	17:				X

SLO-publicaties. (Vakwerkplan *Het Jonge Duin*). Een andere indeling is ook weer mogelijk. (Zie schema 2.)

PROGRAMMA SAMENSTELLEN

We zijn nu klaar om de stap te maken naar de invulling van trajecten. Deze trajecten zijn onderwijskundig van groot belang. Zij geven aan wat leerlingen in de diverse groepen aangeboden krijgen.

De planning vindt dan plaats op basis van een ordening van doelstellingen. De trajecten geven dus de opbouw, de doorgaande lijn van een bewegingsvorm of spel weer. Dit is natuurlijk zeer algemeen. Het niveau kan van kind tot kind en per groep variëren, afhankelijk van de ontwikkeling van dat kind of die groep. Een afwisselend aanbod is daarom ook belangrijk. De trajecten geven de leerkracht wel veel steun om methodisch (vereenvoudigen/moelijker maken) of intensiever (door middel van extra opdrachten) te werken. Ook voor het leren regelen en hulpverleners kunnen we een traject vastleggen. Er komt op die manier een doorgaande lijn voor samenwerken en hulpverleners tot stand. (Zie schema 3a en 3b.)

INVULLEN PERIODE- OF JAARPLAN

Als leerkracht kun je de volgende vragen afwegen; de persoonlijke voorkeur spreekt hier vaak in mee.

- Plan ik bewegingsactiviteiten in blokken of spreid ik dezelfde soort activiteiten (afwisseling)?
- Zijn er bepaalde dagen voor gymlessen of spellessen?
- Hoe plan ik buitenlessen, buitenroosterlijke activiteiten (bijvoorbeeld zwemmen/schaatsen)?
- Hoeveel en welke thema's worden in een les gepland?
- Hoe wordt de planning uitgewerkt, per groep of per bouw?
- Hoe vaak per jaar komt een thema aan bod?

Hoe men de planning gaat noteren, is vaak weer een persoonlijke voorkeur. Men kan in de planning alleen de hoofdzaken weergeven en heel schematisch uitwerken, of de lessen volledig invullen met aanwijzingen voor de leerkracht erbij.

Groep 1/2

- Nakomen van eenvoudige afspraken.
- Zelfstandig werken.
- Inschatten van de eigen mogelijkheden.
- Hulpverleners: -balanceren.

Groep 3/4

- Zelf opgang houden van bewegingsactiviteiten.
- Omgaan met keuzemogelijkheden.
- Rekening houden met anderen.
- Omgaan met afspraken.
- Hulpverleners: -balanceren
-zwaaien/schommelen.

Groep 5/6

- Samenwerken met anderen.
- Oplossen van bewegingsproblemen.
- Inschatten risico's.
- Hulpverleners: -balanceren
-zwaaien/schommelen
-rollen/duikelen.

Groep 7/8

- Assisteren bij het klaarzetten, uitbreiden, veranderen van de toestelopstelling (vooral meedenken).
- Inschatten van de eigen bewegingsmogelijkheden en die van anderen (bijvoorbeeld de afzet van de plank bij het bokspringen).
- Kennis en inzicht van bewegingsvormen (analyse kunnen maken) en van het toestelgebruik.
- Signaleren van gevaren en situaties kunnen beveiligen (meedenken).
- Hulpverleners: -balanceren
-zwaaien/schommelen
-rollen/duikelen
-springen.

Schema 5:
Bladzijde uit een vorderingenboekje.

Lopen

1. rondjes rennen volhouden lukt mij (5 min.)
2. Shuttle Runtest (datum en score)
3. loopsprongen maken lukt mij
4. lopen over banken met 3 pas-ritme



Bewegen op muziek

1. tijdens dansjes blij ik gelijk met anderen
2. ik kan met de maat meestellen
3. ik start op het juiste moment, en ben op tijd klaar met een oefening op muziek




Helpen/samenwerken

1. ik help anderen veel bij oefeningen
2. met anderen samenwerken lukt mij goed
3. als er iets wordt uitgelegd/voorgegeven let ik goed op
4. ik kijk goed naar anderen hoe zij oefeningen doen



Conditiecircuit

- invullen: + punten
- + datum



8

Lopen

opmerking

☺	☺		

Bewegen op muziek

☺	☺		

Helpen/samenwerken

☺	☺		

Conditiecircuit

punten					
datum					

9